

Help de huiszwaluw

Lerarenblad 2e graad

Lerarenblad 1

1 Huisje, boompje zwaluwtje

Lesdoel:

De leerlingen kunnen factoren opsommen die de zwaluwen bedreigen en zien in dat aantal eenvoudige maatregelen de huiszwaluw kunnen helpen.

Lesblad:

Print voor elke leerling de landschapstekening uit op **A3 formaat (!)**. De leerlingen knippen verschillende figuurtjes uit. Deze kunnen ze naar keuze op hun prent van een zwaluwonvriendelijk landschap kleven. Ze proberen hun landschap zo zwaluuvriendelijk mogelijk te maken. Ze kunnen zelf ook vrij enkele zaken op de tekening bij tekenen. Zaken die insecten aantrekken (hagen, struiken, grachten, poelen, rivier, bomen, bloemen, schapen, koeien, "wilde" tuin, kleinschalige landbouw, gevarieerde moestuin,...), zaken die roofdieren op een afstand houden (spellende kinderen, fietsers, wandelaars, niet te druk verkeer, een veelgebruikt zit-bankje...) en zaken die nodig zijn om hun nest te kunnen bouwen (overstekende dakrand of dakgoot, modder te vinden in poelen, rivieroevers, plassen op aarde wegen of weiden).

Inhoud:

In Vlaanderen komen nog zo'n 8 à 10.000 broedkoppels van huiszwaluw voor. In vergelijking met de jaren '70 is dit een terugval met maar liefst 70%. De soort werd recent (2004) op de rode lijst geplaatst in de categorie "kwetsbaar".

Oorzaken van deze terugval:

1. Ze vinden niet makkelijk **nestgelegenheid**:

- Huiszwaluwnesten worden afgestoken door eigenaars van het huis, omdat ze geen mesthinder willen. Dit is in feite verboden. Zwaluwen die in het voorjaar nog een volledig nieuw nest moeten metselen, verliezen hierbij zoveel energie en tijd dat ze vaak maar één broedsel meer maken. Hierdoor vertrekken er in het najaar bv. maar 4 i.p.v. 12 jongen van hetzelfde paartje naar Afrika.
- Vele dakoversteken zijn nu van plastic, wat minder kleefkracht heeft voor de nesten. Moderne huizen hebben vaak zelfs geen dakgoot meer...
- Huiszwaluwen zijn erg honkvast aan hun kolonie. Wanneer na een renovatie of schilderwerken, geen speciale maatregelen worden genomen om de vogels te laten terugkeren (bv. vervangende kunstnesten), verdwijnt de kolonie.
- Verbossing van oudere woonwijken. Huiszwaluwen houden niet van hoge bomen vlakbij het nest (dit trekt te veel roofvogels aan). Dit zorgt doorgaans voor het lokaal verdwijnen van de soort.

2. Overmatig gebruik van **insectenverdelgers**.

- Zwaluwen vinden minder makkelijk voedsel.
- Via de insecten komen schadelijke stoffen hun lichamen binnen...met fatale gevolgen.

Help de huiszwaluw

Lerarenblad 2e graad

Lerarenblad 2

3. Ze vinden minder makkelijk **modder** om hun nesten te metsen.
 - Vele onverharde veldwegeltjes (met modderplasjes) zijn verhard of verdwenen. Veepoelen zijn vervangen door mechanische drinktoestellen. Oevers worden rechtgetrokken en verstevigd.
 - Bij gebrek aan goede modder (om stevige, duurzame nesten te metsten) gebruikt de huiszwaluw soms minder geschikte modder. Hier bestaat het risico dat het nest naar beneden valt inclusief eieren of jongen. Het koppel zal aan een nieuw nest en broedsel beginnen, ... maar liep dus wel een broedsel mis.
4. **Slecht weer** tijdens de trek.
5. **Vogelvangst/jacht** tijdens de trek en in de overwinteringsgebieden.
6. **Klimaatopwarming**: trekvogels die tot het Middellandse Zeegebied trekken, komen vroeger aan in de lente. Trekvogels uit Afrika, zoals de huis- en boerenzwaluw, kunnen de vervroeging niet volgen. Andere factoren dan het weer in Europa controleren hun terugkeer. Ze komen vaak te laat om nog optimaal te kunnen genieten van de voedselpiek in de lente (die steeds vroeger valt). Hierdoor neemt de soort in aantal af.

2 Bedreigde diersoort

Lesdoel:

De leerlingen kunnen factoren opsommen die de zwaluwen bedreigen en zien in dat aantal eenvoudige maatregelen de huiszwaluw kunnen helpen.

Lesblad:

De leerlingen denken na hoe eenvoudige oplossingen de huiszwaluw in zijn broedgebied kunnen helpen. Ze leggen het verband tussen probleem en oplossing.

Inhoud:

Maatregelen die de huiszwaluw ondersteunen:

1. **Oude nesten** laten hangen.
 - Huiszwaluwen zijn beschermde dieren, het verwijderen van hun nesten is bij wet verboden.
 - Een zwaluwkoppel dat in zijn oude nest kan intrekken, spaart energie en tijd. Hierdoor wordt vaak een tweede broedsel en soms zelfs een derde broedsel groot gebracht. Hoe meer zwaluwen naar Afrika kunnen trekken, hoe meer er de volgende lente als broedkoppel kunnen terugkeren.
 - In het voorjaar functioneren oude nesten als lokmiddel voor de huiszwaluwen: "Hier is ooit gebroed, hier zal het wel goed wonen zijn..."
 - Huiszwaluwen zijn erg honkvast aan hun kolonie. Na een renovatie of schilderwerken, worden best speciale maatregelen genomen om de vogels te laten terugkeren (bv. vervangende kunstnesten, afspelen van zwaluwgekwetter).

Help de huiszwaluw

Lerarenblad 2e graad

Lerarenblad 3

2. Een geschikte dakoversteek/dakgoot **niet met lakverf** schilderen (giftig en niet zo hechtbaar) of met platiek beslaan.
3. Zorg voor een **vrije aan- en afvliegroute**: sommige eigenaars plaatsen ter goed-er trouw een mestplank, maar veel te dicht onder het nest. Hierdoor kan de huiszwaluw niet meer met een duikvlucht zijn nest in vliegen.
4. Zorg voor een **modderplaats** binnen de 100 à 200 meter van het nest. Gebruik goede, stevige modder op basis van leem. Pure leem wordt soms wel erg papperig en keihard bij opnieuw uitdrogen. Daarom is bijmenging met een fijne zandfractie nuttig. Een modderplek moet wel steeds op een heel open plaats liggen (niet onder, of in de buurt van bomen) en groot genoeg zijn om de aandacht te trekken en om lang genoeg nat te blijven. Bevochtig de modder regelmatig.
5. Hang **kunstnesten** of **steunlatjes** (= steunpunt van waarop de zwaluw zijn natu-urlijk nest kan bouwen). Contacteer hiervoor het Regionaal Landschap Schelde-Durme: info@rlsd.be of www.rlsd.be.

3 Help de huiszwaluw!

Lesdoel:

De leerlingen kunnen factoren opsommen die de zwaluwen bedreigen en zien in dat aantal eenvoudige maatregelen de huiszwaluw kunnen helpen.

Lesblad:

Start een affichecampagne, zorg dat zoveel mogelijk mensen een affiche voor hun raam hangen die een tip geeft om de huiszwaluw te helpen. Hier vind je een voorbeeld van een tip die rijmt. De leerlingen tekenen in de openruimte een tekening die de slogan ondersteunt. De affiche hangen ze thuis en bij hun burens voor het raam. Laat de leerlingen ook zelf slogan's verzinnen.

Inhoud:

Andere acties kunnen zijn:

- een actie voor de huiszwaluwen die op school broeden: modderplaats aan leggen, samen met het Regionaal Landschap Schelde-Durme kunstnesten, steunlatjes en mestplanken ophangen.
- nagaan waar overal huiszwaluwen broeden in de schoolomgeving en hier een informatiecampagne organiseren: zelf affiches maken met tips, een info-stand op school voor buurtbewoners (ontleen ook de zwaluwtentoonstelling bij het Regionaal Landschap Schelde-Durme: <http://www.zwaluwenop school.be/huiszwaluw/algemeen/materiaal>), deur-aan-deur met de eigenaars overleggen, een wedstrijd voor het huis met de meeste zwaluwnesten, ...
- nagaan of er in de gemeente subsidies worden gegeven voor huiszwaluwnesten aan je gevel. Indien ja: hier meer "reklame voor maken" bij de buurtbewoners. Indien neen: met de klas een brief schrijven aan de burgemeester met de vraag of er subsidies kunnen komen.
-